

Az MKIK GVI Válságföldrajz című kutatási programja a gazdasági válság területi szempontú elemzését tűzte ki célul. Ennek keretében részletesen elemezzük a munkanélküliség, az elbocsátások és a munkaerőpiacról való kilépés területi különbségeinek időbeli változását.

A legfrissebb adatok szerint 2009 végén és 2010 első két hónapjában is emelkedett a nyilvántartott álláskeresők száma. A legjelentősebb növekedést 2010 januárjában tapasztaltuk. A munkanélküliség emelkedésének hátterében elsősorban néhány gazdasági ágazat szezonálisan változó munkaerő-igénye áll.

Az álláskeresők aktív korú népességen belüli aránya szintén jelentősen, a decemberi 9%-ról 9,7%-ra emelkedett januárban, melyben egyrészt a munkát keresők számának emelkedése, másrészt a vetítési alap csökkenése játszott szerepet.

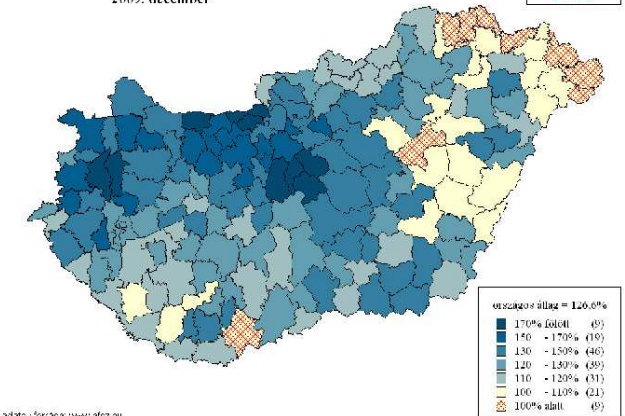
Az adatokat megjelenítő térképek azt jelzik, hogy nem lehet kiemelni olyan térségtípust, ahol az utóbbi hónapokban a leginkább romlott a helyzet. A legnagyobb munkanélküliség-emelkedést mutató kistérségek között az alföldi, mezőgazdasági jellegű kistérségektől kezdve a nyugati országrész fejlettebb várostérségeiig mindenféle szerepel. A fővárosi agglomerációban és a nagyobb városokban viszont csak nagyon enyhén növekedett a nyilvántartott álláskeresők száma, mely akár a munkaerőpiaci folyamatok jövőbeni javulását is előrejelezheti.

A gazdasági válság földrajza – 2010. január

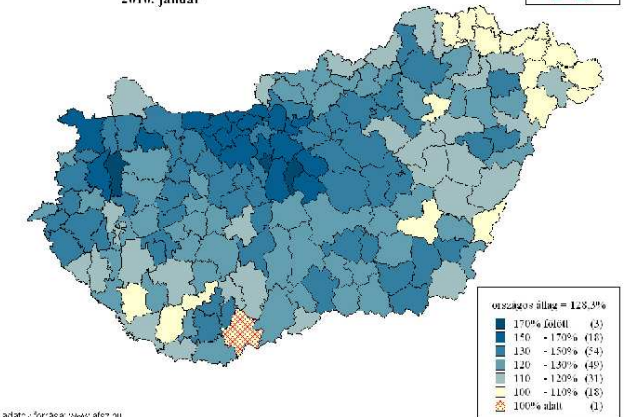
Az előzetes várakozásoknak megfelelően decemberben, januárban és februárban is emelkedett a nyilvántartott álláskeresők száma, illetve aktív korú népességen belüli aránya. A legjelentősebb növekedést 2010 legelső hónapjában regisztrálta az Állami Foglalkoztatási Szolgálat, hiszen a december havi 604 ezerről januárban 653 ezerre, februárban pedig 659 ezerre növekedett a munkaügyi kirendeltségek regisztereiben szereplők száma. 2010 januárjában újra emelkedett az álláskeresők számának éves növekedési üteme is, 28,3%-ra. A jelentős mértékű növekedés elsősorban néhány gazdasági ágazat szezonálisan változó munkaerő-igényéből fakad, de január hónapban a pályakezdő fiatalok beáramlása is kedvezőtlenül hatott. Az újra romló tendencia hátterében tehát elsősorban szezonális indokok állnak.

Az álláskeresők aránya szintén jelentősen emelkedett januárban (a decemberi 9%-ról 9,7%-ra), ebben azonban nem csupán a munkát keresők számának emelkedése játszott szerepet, hanem a munkavállalási korú népesség csökkenése is. Az ÁFSZ ugyanis ez utóbbi adatot évente frissíti, és az év során minden hónapban a januárban meghatározott népességszámot használja vetítési alapként. Az arányszám januári növekedésének másik oka tehát a vetítési alap csökkenése. Ennek hatása nem minden térségben azonos: a vándorlási többlettel, illetve a népesség növekvő számával jellemezhető agglomerációs térségekben ez javítja a munkanélküliségi mutató értékét, a népességet vesztő térségekben (így pl. az alföldi, a dél-dunántúli és az észak-magyarországi régiókban) pedig felerősíti a romló tendenciát.

A nyilvántartott álláskeresők számának indexe
(előző év azonos időszaka = 100%)
2009. december

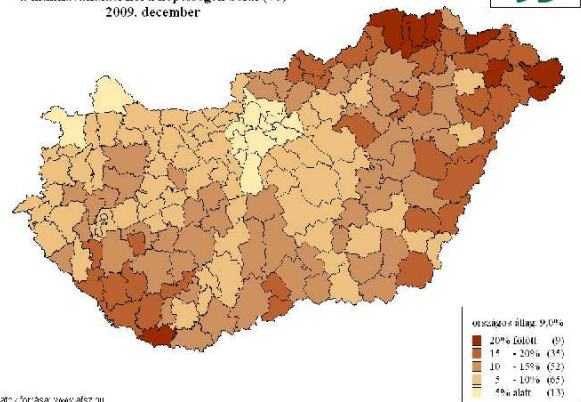
A nyilvántartott álláskeresők számának indexe
(előző év azonos időszaka = 100%)
2010. január

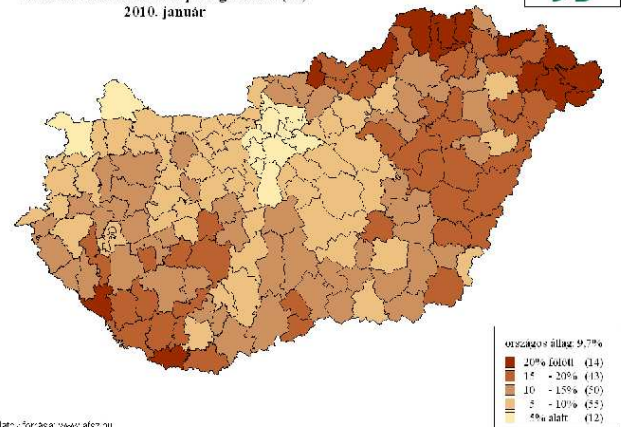
A változások térbeli vonatkozásainak elemezhetőségét tovább rontja, hogy már több mint egy év eltelt a válság kitörése, a munkanélküliek számának drasztikus emelkedése óta. Mivel szezonálisan kiigazított területi adatok híján az egy évvel korábbi értékekhez viszonyítunk, a térképeken nem csupán a legutolsó időszakban, hanem az egy év alatt bekövetkezett változások láthatók. Így az adatok azt sugallják, hogy a munkaerő-piaci helyzet javul, holott csupán az egy évvel ezelőtti már megemelkedett bázishoz képest csekély a különbség. A következő hónapokban megszerkeszthető térképeken pedig a munkaerőpiac stagnálása mellett az egy évvel ezelőtti területi folyamatok köszönnek vissza, csak jóval szerényebb léptékben. A munkanélküliség térszerkezete tehát még mindig változatlan.

Mégis, milyen információk nyerhetők ki a munkanélküliségi adatokból a területi folyamatokra vonatkozóan? Meg lehet-e ragadni azokat a térségeket, ahol az utóbbi hónapokban a leginkább romlott a helyzet? Azt kell megállapítanunk, hogy nem tudunk kiemelni ilyen térségtípust: az alföldi, mezőgazdasági karakterű kistérségektől kezdve a nyugati országrész fejlettebb várostérségeiig mindenféle szerepel a legnagyobb növekedést felmutató kistérségek között. Jóval érdekesebbek azok a kistérségek, ahol kevésbé romlik a helyzet: a fővárosi agglomerációban, illetve a nagyobb városokban a nyilvántartott álláskeresők száma csak nagyon enyhén növekedett. Talán ezek lehetnek a munkaerő-piaci folyamatok javulásának első jelei.

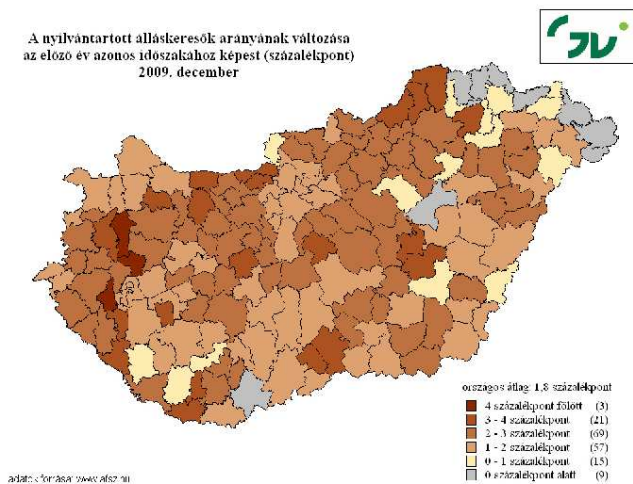
A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességben belül (%)
2009. december

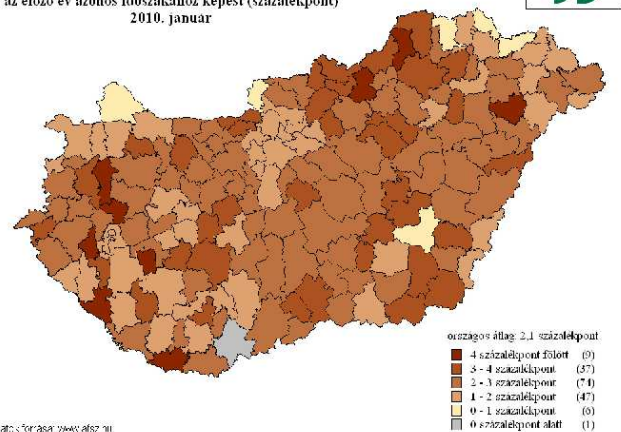
A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességben belül (%)
2010. január

A nyilvántartott álláskeresők arányának változása az előző év azonos időszakához képest (százalékpont)
2009. december

A nyilvántartott álláskeresők arányának változása az előző év azonos időszakához képest (százalékpont)
2010. január

Makrogazdasági tendenciák: az ipari termelés alakulása

A magyarországi ipari termelés 2010 januárjában a vártnál kedvezőbben alakult. Az előző év azonos időszakához viszonyítva 3,4%-kal, munkanaphatástól megtisztítva 5,7%-kal nőtt az ipari termelés, az előző hónapoz képest pedig 8,8%-os növekedés tapasztalható. Az exportkereslet emelkedésének köszönhetően 2010 januárjában az ipari export is jelentősen, 13,4%-kal nőtt 2009 azonos időszakához képest. Az exportértékesítés mintegy 60%-át a számítógépek, az elektronikai és optikai termékek, valamint a járműgyártás adta. A belföldi kereslet azonban továbbra is alacsony: az ipar januári belföldi értékesítése 12,6%-kal csökkent 2009 azonos időszakához képest.

Gazdaságelemzői vélemények szerint a következő hónapokban tovább nőhet az ipari termelés volumene Magyarországon. Ennek egyik oka az előző évi alacsony bázis, másik pedig a nyugat-európai gazdaságok, a magyar ipar fő exportpiacainak erősödése. Az elemzők többsége 2,5-4,5 százalékos ipari kibocsátás bővülést vár a 2010-es évre. Más szakértők azt hangsúlyozták, hogy várakozásaik szerint az ipari termelés 2010-ben erősen hullámzó lesz, mivel egyrészt nagyon változóak a havi bázisadatok, másrészt pedig az exportpiacok kereslete sem nő egyenletesen a hónapok során.

A többi közép-kelet-európai országban is megindult az ipari termelés emelkedése: januárban a vártnál nagyobb növekedést tapasztaltak a szlovák és a cseh gazdaságelemzők is. A régió országai közül legnagyobb mértékben Szlovákia ipari termelése nőtt az egy évvel korábbi adatokhoz képest.

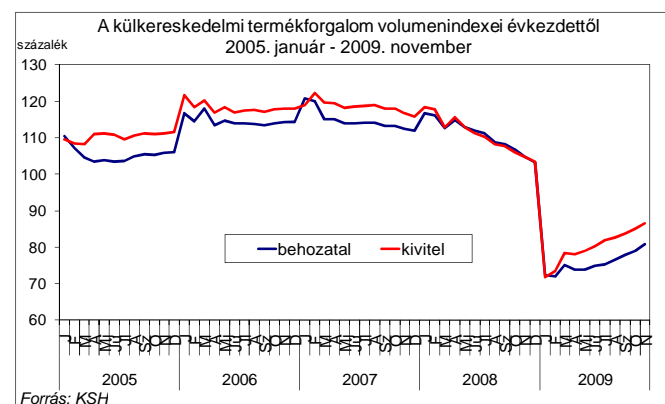
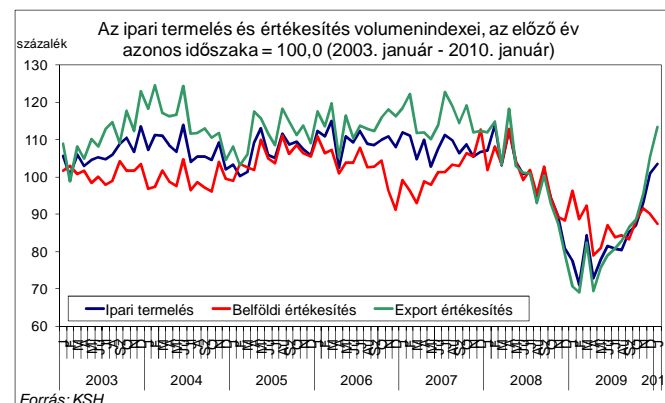
Az ipari termelés 2010 januárjában

A KSH legfrissebb elemzése szerint a magyarországi ipari termelés 2010 januárjában kedvezőbben alakult, mint 2009 végén. Az előző év azonos időszakához viszonyítva 3,4%-kal, munkanaphatástól megtisztítva 5,7%-kal nőtt az ipari termelés. Az előző hónapoz képest az ipari termelési index 8,8%-kal emelkedett januárban. Az ipari termelés mellett az ipar exportértékesítésének volumene is növekedett 2010 elején. A kedvező folyamatok hátterében a 2009 decemberéhez viszonyított javulás mellett az előző évi alacsonyabb bázis hatása áll.

2010 januárjában az exportkereslet emelkedésének köszönhetően az ipari export 13,4%-kal nőtt 2009 azonos hónapjához képest. Az exportértékesítés mintegy 60%-át a feldolgozóipar két alága adta. Az év első hónapjában a feldolgozóipar legnagyobb exportöréneke számítógépek, a feldolgozóipari kivitel közel egyharmadát képviselő számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásának exportvolumene számottevően, 23,9%-kal emelkedett. A másik meghatározó ág, a feldolgozóipari export több mint egynegyedét adó járműgyártás kivitele 18%-kal volt magasabb az előző év januárjánál.

Az ipar januári belföldi értékesítése 12,6%-kal csökkent 2009 azonos időszakához képest. A feldolgozóipar belföldi eladásai az év első hónapjában 11,2%-kal elmaradtak a 2009. januáritól, ami nagyrészt a lakossági és a beruházási kereslet visszaesésével függ össze.

Az ipar nemzetgazdasági ágai közül 2010 januárjában a feldolgozóipar termelése az előző év azonos hónapjához viszonyítva 5%-kal nőtt. Az év első hónapjában az energiaipar kibocsátása 4,4%-kal alacsonyabb volt az előző

év azonos időszakánál. 2010 első hónapjában a feldolgozóipar tizenhárom alága közül hétben volumenbővülés figyelhető meg, elsősorban az exportra termelő vállalkozások körében. A jelentősebb súlyú ágazatok közül a feldolgozóipari termelés közel egynegyedét kitevő számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása 21,7%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz mérten. A feldolgozóipari termelés több mint egyötödét képviselő járműgyártás kibocsátása is jelentősen, 21,4%-kal haladta meg a 2009. januárit. Az alág növekedését az alkatrészgyártás számottevő bővülése mellett a közúti gépjármű-gyártás nagyobb mértékű emelkedése eredményezte. A harmadik legnagyobb súlyú alág, az élelmiszer, ital és dohánytermék gyártása 7,7%-kal csökkent, elsősorban az összes értékesítés kétharmadát adó hazai eladások visszaesése következtében.

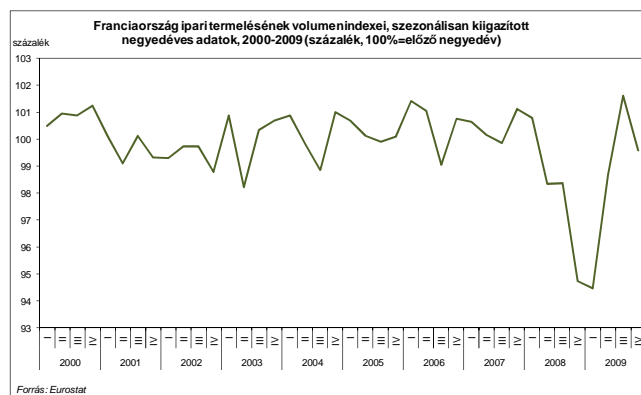
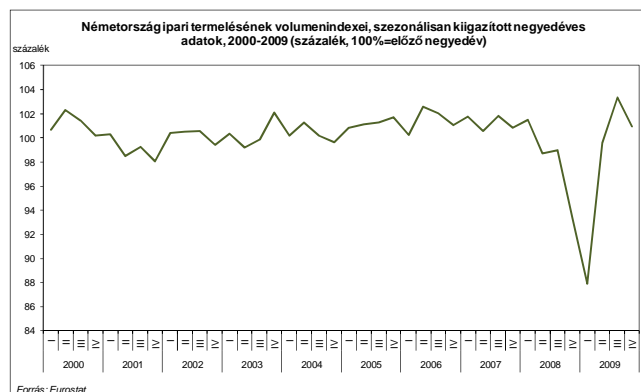
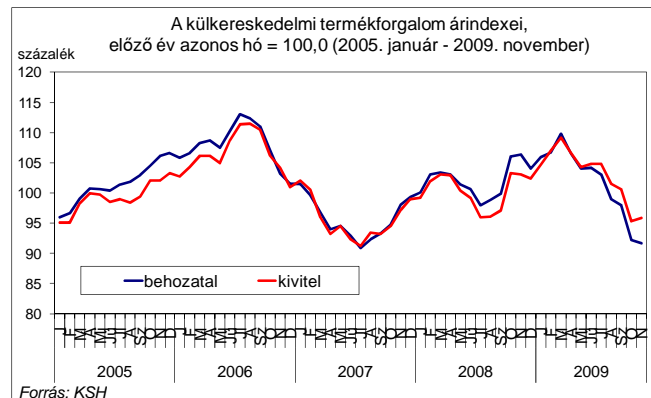
2010 januárjában a megfigyelt feldolgozóipari ágazatok összes új rendelése 6,4%-kal esett vissza 2009 azonos hónapjához viszonyítva. Az új exportrendelések kisebb mértékben, 2,9%-kal, az új belföldi rendelések jelentősen, 26,7%-kal csökkentek. Az összes rendelésállomány 16,4%-kal maradt el az egy évvel korábbtól. Az egy alkalmazásban állóra jutó ipari termelés a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások körében 2010 első hónapjában (10,3%-os létszámcsökkenés mellett) 15,6%-kal magasabb volt az előző év azonos időszakánál. Az előző év azonos hónapjához viszonyítva az ipari termelés 2010 januárjában Magyarországot öt régiójában bővült, a legnagyobb mértékben (8,5%) a Nyugat-Dunántúlon. Volumencsökkenést a Dél-Dunántúlon (0,8%), valamint a Dél-Alföldön (6%) mutatnak az adatok.

Forrás: KSH

Gazdasági előrejelzések az iparról

Gazdaságelemzői vélemények szerint a következő hónapokban tovább nőhet az ipari termelés Magyarországon, részben az előző évi alacsony bázis, részben a nyugat-európai gazdaságok erősödése miatt. Egyre több jel mutat arra, hogy a főbb exportpiacokon elkezdődött némi élénkülés, ami kedvezően hat a magyar ipar teljesítményére is – miután a januári növekedés is nagyrészt a német ipari megrendelésekre támaszkodó exportértékesítés bővülésének volt köszönhető. Az elemzők általában 2,5–4,5 százalékos ipari kibocsátás bővülést várnak 2010 egészére a tavalyi 17,7 százalékos visszaesés után.

Más szakértők azt emelték ki, hogy várakozásaik szerint az ipari termelés az év egészében erősen hullámzó lesz, növekedést, visszaesést és stagnálást mutató hónapok váltják majd egymást. Ennek oka egyrészt az, hogy nagyon változóak a havi bázisadatok, másrészt pedig az exportpiacok kereslete sem nő egyenletesen a hónapok során. Így februárban az ipari termelés emelkedése 9

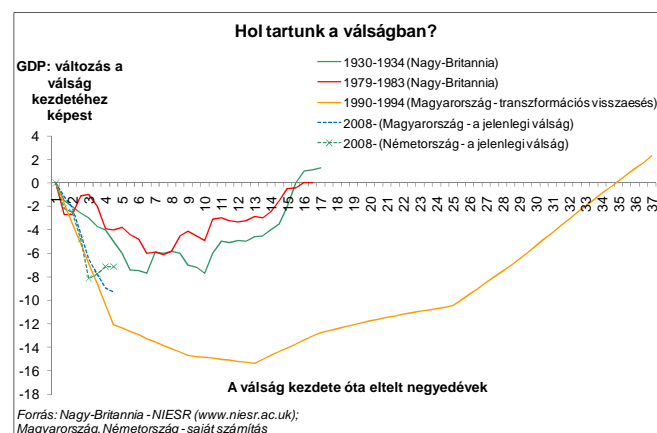
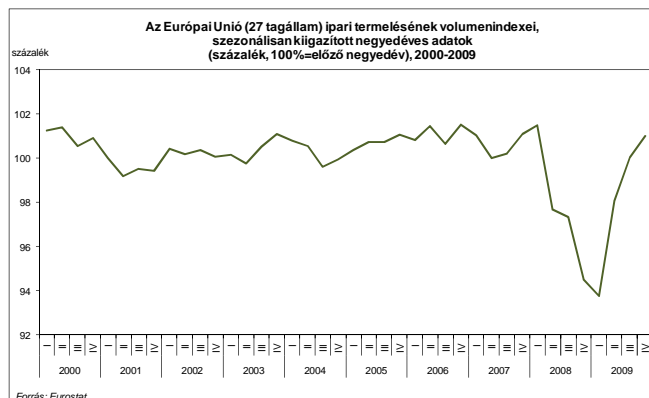

százalék, márciusban 3-4 százalék, áprilisban pedig 10 százalék körül alakulhat.

Londoni elemzők szerint nagyon egyoldalú a magyar iparban beindult fellendülés. A Barclays Capital értékelése szerint a magyar ipari szektor élénkülése erőteljes mértékben követi a német üzleti szféra teljesítményének növekedését, különösen a német exportszektorét, amelynek a magyar vállalatok jelentős beszállítói. A magyarországi hazai kereslet azonban továbbra is nagyon gyenge, és a magyar ipari szektor élénkülésének egyoldalúságát mutatja az export és a hazai értékesítés között nyíló rés is.

Egyes szakértői vélemények szerint a magyar ipar késéssel reagál az európai trendekre, mivel a környező országokban már hamarabb megindult az ipari termelés emelkedése, és annak mértéke nagyobb is volt a magyarnál. A vártnál nagyobb növekedést tapasztaltak a szlovák és a cseh gazdaságelemzők is. A legnagyobb mértékben Szlovákiában nőtt az ipari termelés januárban az egy évvel korábbihoz képest, ezután Csehország, majd Magyarország következik. A szlovák ipari termelés januárban 19,3 százalékkal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, míg a szakértők csak 14 százalékos növekedést vártak. Decemberben 12 százalékos volt a növekedés éves szinten. Decemberhez hasonlóan 4,4 százalékkal emelkedett januárban az ipari termelés. Csehországban 5,3 százalékkal nőtt az ipari termelés ugyanezen időszak alatt, miközben elemzők 2,5 százalékot vártak. Decemberben 1,8 százalék volt a tizenkét havi növekedés. A termelés januárban a szezonálisan és munkanap-tényezővel is kijazított index szerint 3,0 százalékkal emelkedett az előző hónaphoz képest. Az euróövezetben viszont még csak szerény januári növekedéssel számolnak az elemzők.

Forrás: Kopint-Tárki, privatbankar.hu, hirado.hu, hvg.hu, portfolio.hu

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexének értéke 2010 márciusában erős javulást mutatott. A megkérdezett vállalatvezetők legfőképpen jelenlegi üzleti helyzetüket látják kedvezőbbnek az elmúlt hónaphoz képest, valamint a következő hat hónapra vonatkozó várakozásaik is javultak. Az üzleti bizalom javulása minden gazdasági ágban tapasztalható volt. A kutatók úgy látják, hogy a gazdasági fellendülés 2010 tavaszán is folytatódni fog.
A francia statisztikai hivatal (INSEE) márciusi felmérésének eredményei azt mutatják, hogy a francia ipari konjunktúra újfent javult. A vállalatvezetők véleménye alapján összeállított üzleti bizalmi index értéke három ponttal javult, bár még mindig hosszú távú átlagos értéke alatt maradt. A gazdasági fordulópontra mutatója még mindig bizonytalan konjunkturális helyzetet jelez.

Az Európai Unió gazdasága

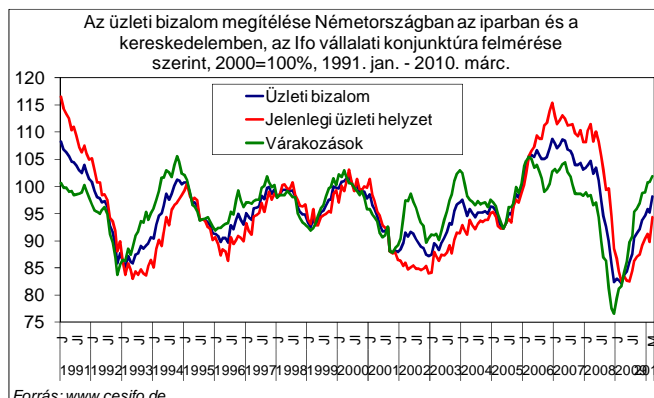
A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2010 márciusában erős javulást mutatott. A vállalatok leginkább jelenlegi üzleti helyzetüket látják kedvezőbbnek, mint az elmúlt hónapban, emellett a következő hat hónapra vonatkozó várakozásaik is bizakodóbbak, mint februárban. Az üzleti bizalom javulása minden vizsgált gazdasági ágban világosan látható. A német szakértők várakozásai szerint a gazdasági fellendülés 2010 tavaszán is folytatódni fog.

Az ipari vállalkozások körében az üzleti bizalom jelentősen javult az elmúlt hónaphoz képest. A megkérdezett vállalatvezetők jóval elégedettebbek jelenlegi üzleti helyzetükkel, mint februárban, a következő fél évre vonatkozó várakozásaik pedig változatlanok maradtak. A megkérdezettek exportlehetőségeiket pont olyan ígéretesnek látják, mint februárban. Az ipari vállalatok közül kevesebben számoltak be létszámcsökkentési tervekről márciusban, mint a megelőző hónapban.

Az építőipar és a nagykereskedelelem területén növekedett az üzleti bizalmi index értéke. A jelenlegi üzleti helyzetet mindkét szektorban kedvezőbbnek látják, mint az elmúlt hónapban, és a következő fél évre vonatkozó várakozások is kevésbé szkeptikusak, mint februárban voltak.

A kiskereskedelemben jelentősen javult az üzleti bizalom. A megkérdezettek mind jelenlegi üzleti helyzetüket, mind pedig a közeljövő üzleti várakozásait jóval kedvezőbben ítélik meg, mint az elmúlt hónapban. A kiskereskedelemre jellemző bizalmi index ezzel visszatért a februári visszaesése előtti szintre.

Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de>)

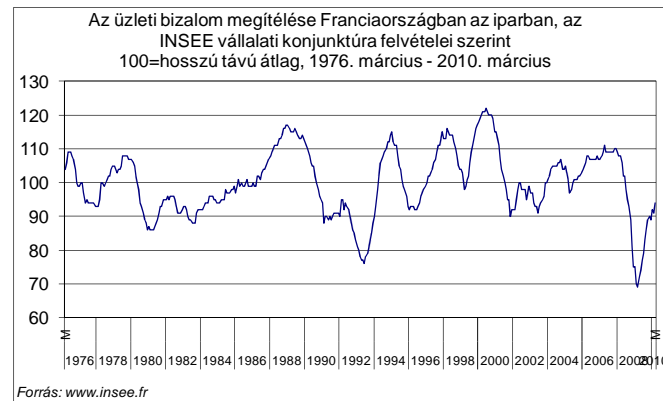
A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a márciusban megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra újfent javult: az INSEE üzleti bizalmi indexének értéke három ponttal emelkedett, bár még mindig hosszú távú átlagos értéke alatt maradt.

A gazdasági fordulópontra mutatója még mindig a semleges zónában mozog, mely bizonytalan konjunkturális helyzetet jelez.

Az ipari vállalatok vezetői arról számoltak be, hogy elmúlt időszak kibocsátásuk stabilan hosszú távú átlagos értékén maradt. A késztermék-készletek volumene a vállalatvezetők megítélése szerint enyhén csökkent és továbbra is igen alacsony. A megkérdezettek úgy látják, hogy rendelésállományuk márciusban is alacsony szinten maradt. Ez a külföldi megrendelések volumenére is igaz, bár ez észrevehető növekedést mutatott márciusban.

A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisa (mely a következő hónapok üzleti kilátásait összegzi) láthatóan javult, és így elérte hosszú távú átlagos értékét. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – továbbra is hosszú távú átlagos értéke fölött maradt.

Forrás: INSEE (<http://www.insee.fr>)

*Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
 alábbiak szerint hivatkozzon:
 MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
 2010 / március, Budapest,
 2010-04-01*